

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

Romske zdravstvene medijatorke

u zajednici kao primer dobre prakse

Dragan Đorđević
Sarajevo, 16.10.2014.

МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

На основу Закона о здравственој заштити Друштвене бриге за здравље на нивоу Републике, члан 11, у оквиру унапређења здравља и здравствене заштите групација становништва које су изложене повећаном ризику обољевања

- од 2008. године Министарство здравља је подржало пројекат увођења **здравствених медијаторки** у здравствени систем Републике Србије

Здравствене медијаторке

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Улога здравствених медијаторки је да воде евиденцију о здравственом стању житеља неформалних насеља, да раде са њима на подизању свести о неопходности вакцинације деце, као и значају правилне исхране и хигијенских навика.

Здравствене медијаторке

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- **Здравствене медијаторке** треба да обезбеде бољи увид здравствених установа у стање ових насеља, а да житељима укажу на значај правовременог јављања лекару. Здравствена медијаторка није здравствени радник (лекар, медицинска сестра), она повезује здравствени систем и грађане неформалних насеља.

ЗДРАВСТВЕНЕ МЕДИЈАТОРКЕ

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

Циљеви: унапређење здравља Рома нарочито жена и деце, побољшање доступности здравствене заштите, нивоа информисаности о здрављу, смањење неједнакости

- **Мере – активности - повећање броја: здравствено осигураних лица; вакцинисане деце; систематских прегледа; Рома који су изабрали лекара; усвојили здраве стилове живота, стекли знања о: контроли здравља, заштити од заразних болести, планирању породице, штетности психоактивних супстанци, правилној исхрани и чувању намирница, личној и општој хигијени, значају уклањања отпада; насиљу- занемаривању-злостављању; трговини људским бићима, правима из социјалне, здравствене заштите и здравственог осигурања**

Здравствена медијаторка је у патронажној служби, сарађује са здравственим радницима и сарадницима у дому здравља

- **Сарађује са центром за социјални рад, са филијалом РФЗО, са локалном самоуправом**
- **Здравствена медијаторка повезује здравствени систем и Роме**

Здравствене медијаторке 2008 - 2014

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- ✓ маја 2008 је почео програм
- ✓ запослено 75 жена, мајки, у домовима здравља, при поливалентној патронажној служби у 60 домова здравља
- ✓ Основна едукација из области:
јавно здравље и вештине комуникације, хигијене и спречавања заразних болести, вакцинације, здравих стилова живота, остваривања права из области здравствене заштите и осигурања, социјалне заштите, женских права, занемаривања и злостављања, трговина људским бићима, кодекс понашања

Резултати рада здравствених медијаторки до маја 2014.

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

Обухваћено и евидентирано током
првих посета

140 408 Рома

жена **46.453,**

мушкараца **43.201**

деце **50.754**

- Урађено **37.502** прве посете
ромским породицама

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- За чланове породице којима је била неопходна помоћ у прибављању **личних докумената**, остваривању **здравственог осигурања**, укључивању у здравствени систем (**преглед жена** код гинеколога, избор лекара, **вакцинација деце** и **избор лекара педијатра**), код **уписа деце** у школу, при остваривању разних видова помоћи (материјална **једнократна помоћ**, помоћ **Црвеног крста**, **дечији додатак**, стипендија и др.) обављено је **221.166** посета.

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Обављено је **170.278** посета породици или члановима породице ради спровођења здравственог васпитања кроз планирани разговор и подељен здравствено-васпитни материјал. Сprovedен је **здравствено васпитни рад** путем рада у малој групи, предавања за **31.808** одраслих, и то:
 - предавања за 6.265
 - радионица за 25.313

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Обављено је **укупно 460.125** посета
Обезбеђена лична документа и
здравствене легитимације за **16.330**
грађана
- **28.003** је изабрало лекара
- Вакцинисано **30.018** деце
- Вакцинисано (Те-Ап) **2.719** одраслих
- Контрола здравља за **4500** трудница и
породилња

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Систематски преглед за **12.617** жена
- **11.177** жена изабрало свог гинеколога
- Урађено **1144** мамографија
- Урађен систематски преглед за упис у школу и уписано **7.710** деце

Акциони план за унапређење здравља Рома

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- ✓ **Побољшање приступа и унапређење здравствене заштите**
- ✓ **Подизање нивоа знања о правима и обавезама из области здравствене заштите и здравственог осигурања**
- ✓ **прихватање здравих стилова живота у ромској популацији**

Пројекат „Повезивање”

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- У априлу 2010. г, Министарство здравља у сарадњи са UNICEF-ом и Telenor компанијом поделило је медијаторкама лаптопове са новим софтвером, мобилне телефоне
- Сакупљени су и унети подаци по индикаторима за 1102 ромска насеља, из 64 општина Србије у сарадњи са Светском здравственом организацијом и Уницефом

- Пут: асфалтни **63,73%**, земљани **27,18%**, туцаник **3,25%**
- Вода за пиће: локални извор **10,07%**, бунар **10,4%**, локални водовод **68,61%**
- Тоалет у кући: **58,2%** домаћинстава
- Градска депонија: **63,42%** одлаже
- Куће:
 - чврст материјал **77,19%**; блато-ћерпич-прозори **14,04%**, а без прозора **1,2%**; даскашпер плоча- прозори **2,97%**, а без прозора **0,42%**

ИНДИКАТОРИ

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Демографска структура:
140 408 Рома
Старији од 65 година 4,79%, преко 80 г. 0,60%
- Уписани у МКР: жене 98,44%, 98,59% мушкараца и деце 96,28%
- Имају лична документа: 84,65% жена, 83,26% мушкараца; уз помоћ медијаторке за 18,69% Рома
- Запослено: 5,83% жена, 17,64% мушкараца, студира 59 жена и 62 мушкарца
- Образовање: без ОШ 28,26% жена и 16,59% мушк. са средњом 7,76% жена и 14.39 % мушкараца

2.

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- 42 007 особа женског пола старијих од 15 година
- У браку (15-19 г.) је 2,27%, а 52,52% (15-49.г)
- Здр.осигурање 88,07%, уз медијаторку још 2693 књ
- Изабрале гинеколога 44,09%, сада 66,08%
- Изабрале др опште мед. 63,1%, сада 82,19%
- Контролисале здравље 8,30% трудница, сада 53,72%
- Систематски преглед код гинеколога 13,27%, сада 44,98%
- ХНО: квб 11,81%, шећер 2,56%, астма 2,44%, малигне болести 1,80%
- Здравственим васпитањем обухваћено 66,38%

3.

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- **39851** особа мушлог пола старијих од 18 година
- Здр.осигурање **88,25%**, уз медијаторку још 2877 здрав. књижица
- Изабрали др опште мед. **56,83%**, сада **74,71%**
- ХНО: квб **10,47%**, шећер **3,03%**, астма **1,92%**, малигне болести **0,72%**, бол.зависности **1,20%**
- Здравственим васпитањем обухваћено **53,61%**

4.

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Евидентирано **50 754** деце
- Здр.осигурање за **89,04%** деце, уз помоћ медијаторки за још 4181 дете
- Комплетно вакцинисано **59,77%**, некомплетно **35,93%**, уз помоћ медијаторке вакцинисано **22152**
- Изабраног лекара има **69,58%** деце, уз помоћ медијаторке сада **87,41%**
- На природној исхрани 0-6 месеци **82,76%**
- Похађа ОШ (6-15г) **51,10%**, редовна **95,05%**, специјална **4,37%**, средња (16-19г) **73,67%**; уз помоћ медијаторке уписано 1879 деце
- Здр.васпитањем обухваћено **36,15%** деце

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Да у сарадњи са локалном заједницом оствари права из здравствене, социјалне заштите као и право на правни субјективитет
- Да врши систематску обраду ромских породица, сагледава проблеме у ромској популацији и решава их уз помоћ патронажних сестара, служби при дому здравља и локалне заједнице

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Медијаторка у породици слуша пажљиво, разуме, сарађује, препознаје, открива, има жељу да помогне, зна ко може да помогне и повезује онога коме треба помоћ са онима који могу да помогну
- Медијаторка је стрпљив тимски играч, чува тајну, држи реч, изграђује поверење, објективна је, не обећава немогуће, достојанствена је, поштена, упорна, једнака према свима, нема предрасуда, не изиграва свемоћног, добро сарађује са свима

МЕДИЈАТОРКА РЕАЛИЗУЈЕ У САРАДЊИ

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ •

МЕДИЈАТОРКА РЕАЛИЗУЈЕ У САРАДЊИ СА ГРАДОНАЧЕЛНИКОМ, СОЦИЈАЛНИМ РАДНИЦИМА, ПРАВНИЦИМА ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД, ЦРВЕНИМ КРСТОМ, ФИЛИЈАЛОМ И СЛУЖБОМ ЗА НАЦИОНАЛНО ЗАПОШЉАВАЊЕ

- ЛИЧНА ДОКУМЕНТА, ИЗВОД ИЗ МКР-а И ДРЖАВЉАНСТВО
- ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРАЊЕ ЗА ОБОЛЕЛОГ И ЧЛАНОВЕ ПОРОДИЦЕ
- ЈЕДНОКРАТНЕ НОВЧАНЕ ПОМОЋИ ПОРОДИЦИ ИЛИ ЛИЦУ
- НОВЧАНУ ПОМОЋ ЗА КУПОВИНУ НЕОПХОДНИХ ЛЕКОВА
- МАТЕРИЈАЛНО ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ПОРОДИЦЕ
- ТУЂУ НЕГУ И ПОМОЋ, ДРУГОГ ЛИЦА
- ПОМОЋ ЦРВЕНОГ КРСТА (ХРАНА, ОДЕЋА, ОБУЋА, ОБРОК ИЗ НАРОДНЕ КУХИЊЕ)
- ОБЕЗБЕЂУЈЕ БОЉЕ УСЛОВЕ СТАНОВАЊА, ПРОЦЕСУИРАЊЕМ ЗАХТЕВА ОПШТИНСКОМ ОДБОРУ ЗА СТАНБЕНА ПИТАЊА
- ОБЕЗБЕЂУЈЕ И СПРОВОДИ ТРАЈНО ИЛИ СЕЗОНСКО ЗАПОШЉАВАЊЕ РАДНО СПОСОБНИХ ЧЛАНОВА ПОРОДИЦЕ
- СПРОВОДИ ЕДУКАЦИЈУ ПУТЕМ РАДИОНИЦА, ПРЕДАВАЊА, БАЗАРА ЗДРАВЉА У САРАДЊИ СА ЦРВЕНИМ КРСТОМ И ПРЕВЕНТИВНИМ ЦЕНТРОМ ДОМА ЗДРАВЉА

КАКО УЧИНИТИ ДОСТУПНИМ УСЛУГЕ ДОМА ЗДРАВЉА БОЛЕСНИМА

?

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Определити их код свог изабраног лекара ако нису опредељени
- Упутити их на систем телефонског заказивања посета лекару ако није хитно
- Обавестити их да свако промењено стање са температуром, болом, повраћањем, слабошћу и др изабрани лекар прима истог дана
- Слабо покретним хроничним болесницима, инвалидима, старим који живе сами уколико немају телефон заказује преглед код изабраног лекара
- Уколико је немогуће да болесник дође у дом здравља повезује са хитном службом или службом за кућно лечење и негу.

За услугу лабораторије уколико је болесник непокретан обавештава теренског лаборанта, како би се услуга обавила у кући/уз налог изабраног лекара/

- Обавестити социјалног радника, патронажну сестру дома здравља о сваком социјалном проблему како би изласком на терен разрешили проблем уз помоћ других институција.
- За сву децу са говорним манама, промењеним понашањем или неким другим проблемом упућује да посете изабраног лекара и са упутом посете дефектолога, психолога у дому здравља

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Упућује оне који немају здравствену књижицу, а хитни су случајеви- услугу дом здравља даје бесплатно/на педијатрији,зубном,општој амбуланти,хитној служби,очном одељењу/
- Упућује децу која немају здравствене књижице, а нису вакцинисана у дом здравља да бесплатно започну вакцију.

ЗДРАВОМ СТАНОВНИШТВУ

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Мотивише ромско становништво да и када им здравље није нарушено, једном годишње оде на систематски преглед/лекара опште праксе, гинеколога-за жене/
- Опредељује код изабраног лекара и оне који годинама нису били код лекара/опредељење обавезно законом 3.3
- Укључује здраво становништво у сва саветовалишта у дому здравља према полу, узрасту, периоду живота
- Формира циљне групе на терену мотивише их да посете лекара

ЗА ЖЕНЕ

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ •

- Заказује групни долазак на контролни преглед. Ако треба води их до гинеколога, где ће већ бити заказан њихов пријем а самим тим и улива поверење у функционисање здравственог система за све без изузетака
- Контролне прегледе за рано откривање рака грлића материце заказује женама од 25-69 год
- За рано откривање рака дојке заказује женама од 45-69 год
- Цитолошки преглед на сваке три године

ЗА ДЕЦУ

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Организује групне доласке у заказани термин ради вакцинације. Мотивишите мајке, да доведу децу до дома здравља, где их чека и повезује са педијатријским сестрама са којима је остварила предходни договор за пријем деце
- Уколико не успе да организујете и мотивише мајке да доведу децу до дома здравља у договору се са главном сестром педијатрије организује одлазак екипе на терен и вакцинацију деце

Помоћ медијаторке неопходна је да у заказаном термину све мајке са децом буду присутне, да не изневере својим недоласком. Оваквом акцијом медијаторка пружа руку помоћи и испуњава један општи циљ – за генерације које расту без заразних болести, здраве и способне за активности које живот носи.

- Након сваке успешне вакцинације упозорава мајке да се одазову на заказани термин који одреди сестра за предвиђену ревакцинацију како би деца била комплетно вакцинисана и заштићена од заразних болести

- Упућује, у саветовалишта школског диспанзера, према проблему који имају организујте их у групе, заказује им долазак када њима одговара, мотивишите их да сачувају своје здравље, науче нешто о свом проблему који може да угрози здравље, користећи услуге дома здравља (обраћа пажњу на болести зависности).

одрасле

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Покреће вакцинисање становноштва вакцином тетануса за старосне групе од:31,41,51,61,год
- Заказује пријем у службу опште медицине за групу или појединце.Указује на значај ове вакцине код повређивања у условима живота где живе роми/сакупљачи секундарних сировина/
- Доведи их на преглед и вакцинацију организовано или појединачно
- Податке о овим групама људи, жена прибавите приликом систематске обраде терена

САВЕТОВАЛИШТА

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Болесне од шећерне болести укључује у превентивни центар (саветовалиште за дијабет).
- Сазнаје ко су лекари који воде саветовалишта, када раде у саветовалишту и упућује дијабетичаре на заказан термин, како би спречили појаву тешких компликација код ове болести.

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Здравственим васпитањем спроводи практичну примену знања у свакодневним животним ситуацијама
- Подстиче, усмерава и васпитава људе да преузму одговорност за своје здравље
- Кроз процес здравственог васпитања ,који настаје узајамним деловањем људи у заједници,с једне и здравствених радника ,сарадника-медијатора са друге стране унапређује здравље рома
- Подстиче да здравље постане опредељење, начин живота и да буде високо рангирана вредност у друштву

- Активно учествује у свим промотивним кампањама према календару јавног здравља које организује дом здравља. Позова, анимира, организује долазак и ромског становништва
- Преноси оно што зна у жељени начин понашања, појединца и заједнице путем васпитног процеса

Економска анализа исплативости увођења Медијаторки у систем јавних здравствених установа у Србији

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Кроз пројекат здравствених медијаторки, Институт за економске науке је спровео истраживање и сачинио АНАЛИЗУ економских предности увођења ромских здравствених медијаторки у здравствени систем Србије, 2011. године
Резултати анализе показују да постоје мерљиве и немерљиве користи за ромску популацију

Мерљиви резултати:

❖ Ефекти изражени у продужењу животног века Рома:

- продужење животног века беба и деце
- продужење животног века одраслих особа
- смањење стопе смртности ромске популације

❖ Ефекти изражени у новцу

- уштеде у области примарне здравствене заштите
- уштеде услед смањења лечења у стационарним здравственим установама

Немерљиве користи:

- ❖ увођење деце у образовни систем
- ❖ ефикасно остваривање права из области социјалне заштите за рад неспособних и сиромашних Рома
- ❖ смањење сиромаштва Рома
- ❖ обезбеђивање материјалних услова за побољшање живота Рома

Истраживање вишеструких показатеља UNICEF 2010 MICS

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

- Стопа смртности деце у ромским насељима је преполовљена у односу на 2005. годину када је износила 25 за одојчад, односно 28 за децу до 5 година старости.
- Процент деце школског узраста која тренутно похађају први разред у односу на укупан број деце узраста за први разред је порастао за 25%
- Процент жена које знају где могу да се тестирају на ХИВ је већи за 4% у националном, односно за 8% у ромском узорку у односу на 2005. годину.

МИНИСТАРСТВО
ЗДРАВЉА
РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ

Хвала на пажњи!

dragan.djordjevic@zdravlje.gov.rs